

Meerdere kanten aan de zaak

Het doel is in eerste instantie het uitbreiden van de leefomgeving voor vlinders. Mogelijk kunnen de tuinen zelfs als verbindingroutes voor vlinders tussen verschillende gebieden functioneren. 'Aan dit project zitten echter meerdere kanten', vervolgt Vivian Siebering. 'Het is ook een verrijking van de leefomgeving van de bewoners van de instellingen, waar wij een tuin aanleggen. Maar ook de contacten met de jeugd zijn natuurlijk belangrijk. Het past bovendien helemaal in de ontwikkelingen binnen de zorgsector, die het integreren van de bewoners in de maatschappij wil bevorderen. De uitwerking en de betrokkenheid is eigenlijk bij elke tuin weer anders. Sterk afhankelijk van degene, die in betreffende instelling verantwoordelijk is en van de wijze waarop de samenwerking met de school verloopt'. Het project loopt, wat betreft de uitvoering, tot het einde van dit jaar; dan moeten alle vijftig tuinen zijn aangelegd. Er moet echter wel rekening mee worden gehouden, dat de tuinen enkele jaren nodig zullen hebben om zich volledig te kunnen ontwikkelen. Vivian Siebering: 'De uiteindelijke resultaten zullen echter pas na enkele jaren duidelijk zijn. De mogelijkheid bestaat dat er verdere samenwerking met het VSB Fonds komt. Het zou eigenlijk zonde zijn, wanneer het bij de tuinen alleen zou blijven. Te

denken valt bijvoorbeeld aan het bekijken welke vlinders op den duur in de tuinen zullen verschijnen. Waar zich tuinen bevinden zouden ook lezingen gehouden kunnen worden, terwijl van de tuinen zelf een stuk voorlichting zou kunnen uitgaan'.

Proef op de som

De tuin doet nu nog wat kaal aan. Toch is het idee van wat het worden moet al duidelijk zichtbaar. De plattegrond uit de folder 'Een VSB vlindertuin', het ontwerp van genoemd tuinbureau, komt tot leven. Ter afsluiting van mijn gesprek met Vivian Siebering bezoeken wij een pas aangelegde vlindertuin, zeg maar om de hoek van het kantoor van De Vlinderstichting in Wageningen. 'Even genieten van de zon?' Een bewoonster van de betreffende instelling komt in onze richting gewandeld. Er fladderen wat vlinders rond als teken van een goed begin. Honingbijen zien we zelfs al in grote aantallen rondvliegen en foerageren. Niet verwonderlijk. Wanneer je de plantenlijst van de vlindertuin bekijkt, kom je daar heel wat onder imkers goede bekenden tegen. Goede bekenden in de betekenis van prima drachtplanten. Met dank aan het VSB Fonds en De Vlinderstichting zullen we maar zeggen.

bijen

Hommelplanten

Marie-José Duchateau

Een artikel over (tuin)hommelplanten gaat meteen ook over de kolonieontwikkeling die buiten goed te volgen is, en over de verschillende hommelse soorten. Maar eerst iets over wat typische hommelpflanzen zijn, planten dus waarop alleen hommels vliegen. Bijvoorbeeld de rode klaver is zo'n hommelpflanzen waarop u geen honingbij zult aantreffen in tegenstelling tot de witte klaver. In eerste instantie lijken de rode en witte klaver sprekend op elkaar, behalve de rode kleur dan. Als u echter een bloempje van de rode klaver en witte klaver naast elkaar legt dan valt meteen op dat de rode klaver een langere bloem heeft en de honingbijen met hun korte tong met geen mogelijkheid bij de nectar van de rode klaverbloem kunnen komen. Typische hommelpflanzen zijn planten waarvan de nectar diep verscholen ligt in lange bloembuizen waar de

hommels met hun lange tong wel bij kunnen. De tonglengtes verschillen per hommelse soort. Verder zijn de hommels sterker en meestal zwaarder dan honingbijen en kunnen daardoor zwaar 'vergrendelde' bloemdeuren openen, wat honingbijen niet kunnen.

Vroege voorjaar

Rond half maart komen de eerste aardhommelkoninginnen (*Bombus terrestris*) te voorschijn uit hun winterslaapplekjes in de grond. Deze koninginnen zijn zeer gebaat met de dan bloeiende heide (*Erica herbacea*). Ook op de crocus kunt u koninginnen aantreffen, bepoederd met oranje-geel stuifmeel. Vroegbloeiende wilgen (*Salix*) zijn ook belangrijke stuifmeelbronnen, nodig voor de rijping van de eitjes en het voeren van de eerste larven. Op longkruid (*Pulmonaria*) die wat later bloeit, vindt u met name de koninginnen van de

akkerhommel (*Bombus agrorum*). Deze koninginnen vindt u in de natuur ook op de witte dovenetel (*Lamium*) en allerlei gekweekte tuinvariëteiten zoals *Lamium maculatum*, die tot in de zomer kan bloeien. Andere typische voorjaarshommelplanten zijn smeerwortel (*Symphytum*-variëteiten) en akelei (*Aquilegia vulgaris*). *Ribes* (*Ribes sanguineum*) is een struik die vooral akkerhommelkoninginnen aantrekt. Een andere voorjaarsstruik is de *Rhododendron*. Fruitbomen worden ook druk bezocht door hommelmannelingen.

Late voorjaar

Eind april, begin mei vliegen de eerste hommelmannelingen. De koninginnen blijven nu in het nest en zullen buiten niet meer te zien zijn. De mannelingen vliegen op de nog bloeiende *Lamium*- en *Symphytum*-soorten, en op kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*). Van de rode of witte toortsen van de paardekastanjeboom (*Aesculus hippocastanum*) komen hommelmannelingen zwaar beladen met grote, rode stuifmeelklompen terug naar het nest om daarmee het toenemend aantal larven te voeren. Op lupine (*Lupinus polyphyllus*) vliegen vooral de mannelingen van de akkerhommel, op vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) vooral tuinhommelmannen (*Bombus hortorum*), die de langste tong hebben. Andere typische hommelmannelingen zijn helmkruid (*Corydalis lutea* die tot september kan bloeien, *Corydalis solida*) en het eenjarige leeuwenbekje (*Antirrhinum majus*). Op fuchsia kunt u stuifmeel verzamelde mannelingen tegenkomen. Andere planten waarop hommelmannelingen te zien zijn, zijn de verschillende *Geranium*- en *Campanula*-soorten.

Zomer

Op mooie zomerochtenden verzamelen al vroeg de aardhommelmannen buzzend het zwarte stuifmeel van de papaver (*Papaver orientale*). Door het buzzen wordt het stuifmeel uit de pollenhokjes getrild. Buzzend zijn mannelingen ook te vinden op hertshooi (*Hypericum*-soorten) en rozen (*Rosa*). Het zijn de

tuinhommelmannen met hun lange tong die op monnikskap (*Aconitum napellus*) fourageren. Op salie (*Salvia superba*) zijn behalve verschillende soorten hommelmannelingen ook de eerste mannetjes te vinden. Mannetjes moeten hun eigen kostje bij elkaar vliegen; ze verzamelen geen stuifmeel. Vooral op lavendel (*Lavandula angustifolia*) zijn met name veel aardhommelmannetjes te vinden. De linde (*Tilia*) is ook voor de hommels een ware goudmijn. Andere vroege zomerbloeiers zijn: de verschillende *Sedum*-soorten, kaasjeskruid (*Malva alcea*, *Malva moschata*), korenbloem (o.a. *Centaurea montana*) en de tuinkruiden als tijm (*Thymus*), oregano (*Origanum*) en munt (*Mentha*). Ook de braam (*Rubus*) wordt druk door hommels bezocht. De sierui/looksoorten (*Allium*) worden vooral door de steenhommels (*Bombus lapidarius*) bezocht. De stokroos (*Alcea rosea*) is zeer in trek bij de mannetjes van de aardhommel die daar zelfs overnachten. Bergamotplant (*Monarda*), zonnehoeve (*Echinacea purpurea*), kaardebol (*Dipsacus sativus*), distels (*Eryngium*-soorten, *Echinops ritro*), ereprijs (*Veronica longifolia*) en zonnebloem (*Helianthus*-soorten) zijn favoriete nectarbijkantplaatsen van hommelmannelingen op zoek naar koninginnen om mee te paren. De vlinderstruik (*Buddleja davidii*) lokt niet alleen vlinders maar ook hommelmannelingen. Jonge koninginnen worden meestal niet op bloemen gezien. Zij hebben zich in het nest al volgegeten, paren vervolgens en gaan dan in winterslaap. In augustus vliegen nog wat mannetjes en alleen de mannelingen van de akkerhommel, met kolonies tot in september, zijn te vinden op late zomerbloeiers zoals heide (*Erica*, *Calluna*), zonnebloemen en de altheastruik (*Hibiscus syriacus*). Na september leven alleen nog de jonge koninginnen, veilig in hun winterslaapplekje in de grond, wachtend tot het voorjaar om een eigen kolonie te starten.

